

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Diversity of
Cultural Expressions

UNESCO CULTURE FOR DEVELOPMENT INDICATORS

Аналитички извјештај Републике Србије

ИНДИКАТОРИ ДОПРИНОСА КУЛТУРЕ РАЗВОЈУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Индикатори доприноса културе развоју (даље у тексту: CDIS) показују подстицајну и водећу улогу културе у одрживом развоју. Захваљујући иновативној методологији, овај инструмент кроз чињенице и бројке испитује вишедимензионални однос између културе и развоја.

Анализа 7 кључних димензија културе и развоја, кроз процену 22 кључна индикатора, одговара на потребе и околности земаља с ниским и средњим бруто друштвеним производом.

Структура квантитативних података произведених кроз имплементацију CDIS подстиче боље мере културне политике и интеграцију културе у развојне стратегије, чиме се доприноси спровођењу Унескове *Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза* из 2005. године.

CDIS методологија је резултат четворогодишњег истраживачког процеса (2009 – 2013). С обзиром на успех који је CDIS методологија постигла и захтеве које је произвела на државном нивоу, имплементација се наставила након фазе тестирања, проширујући CDIS глобалну базу података кроз укључивање нових држава. До краја 2017. године, тестирана је и имплементирана у 13 земаља широм света, што показује њен потенцијал утицаја на политику.

Србија је започела имплементацију CDIS у јулу 2015. и завршила процес у мају 2018. године. Ово је кратак резиме резултата, са појединостима имплементације, као и резиме утицаја који је CDIS пројекат имао у Србији.

- *УКРАТКО: ЈАЧАЊЕ УЛОГЕ КУЛТУРЕ У ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ И РАЗВОЈ СТАТИСТИКЕ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ*
 - *Издвајамо: Индикатори доприноса културе развоју у Републици Србији*
- *РЕЗУЛТАТИ ЗА СРБИЈУ*
 - *Економија*
 - *Образовање*
 - *Владине политике*
 - *Друштво*
 - *Равноправност*
 - *Комуникација*
 - *Наслеђе*
- *ПРОЦЕС ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*
- *ОСТВАРЕНА ДОДАТНА ВРЕДНОСТ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈОМ CDIS У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*

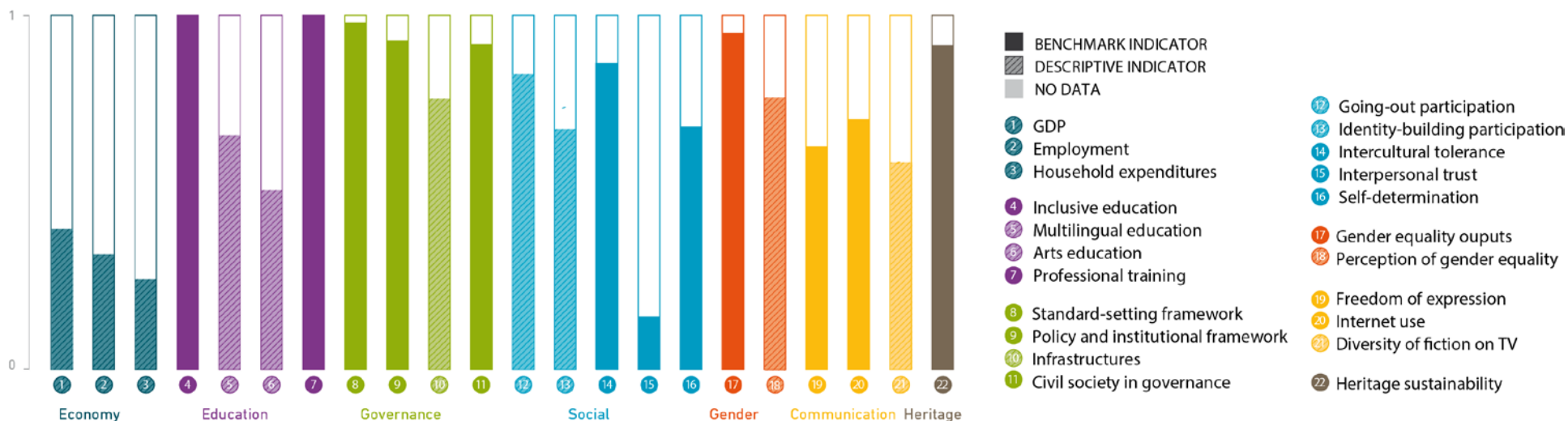
УКРАТКО: ЈАЧАЊЕ УЛОГЕ КУЛТУРЕ У ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ И РАЗВОЈ СТАТИСТИКЕ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ

Власти у Републици Србији препознале су улогу културе у одрживом развоју у стратешким документима као што су *Национална стратегија одрживог развоја* и *Нацрт Стратегије развоја културе Републике Србије 2017-2027*, као и у другим секторским стратегијама повезаним са образовањем, информационим друштвом, младима и родном равноправношћу. Нова сазнања и подаци добијени кроз процес имплементације CDIS помогли су укључивању сектора културе у развојне стратегије других области, кроз јасне и прецизне индикаторе који показују потенцијал културе у Србији у контексту одрживог развоја. Процес прикупљања података указао је на проблеме у области статистике културе и развоја система за праћење културног развоја, али и упутио на могућности унапређења постојећег система прикупљања статистичких и административних података према међународним стандардима, као и на могућности развоја индикатора у области културне политике.

Као алат Унескове *Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза (2005)*, CDIS је допринео разумевању концепта културне разноликости који је ушао у законодавни оквир, те позитивно утицао на развој сектора културе и културне индустрије. То се огледа и кроз преговоре Републике Србије о придруживању Европској унији, а у вези са Поглављем 26 - *Образовање и култура*, које је отворено и привремено затворено, и где је Конвенција 2005 била једини *acquis communautaire*.

ИЗДВАЈАМО: ИНДИКАТОРИ ДОПРИНОСА КУЛТУРЕ РАЗВОЈУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ (ДНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ)

SERBIA: Culture for Development DNA

Значај културе у Србији: индикатори CDIS наглашавају потенцијал културног сектора у Србији за економски развој и благостање, истичући одређене препреке које га спречавају да постигне свој пуни потенцијал.

Резултати показују да иако постоји висок ниво домаће продукције, са значајним учешћем културних активности у бруто домаћем производу **1** (3,9% удела у укупном БДП-у) и релативно високим процентом особа са занимањем у области културе **2** (3,14%), те особа запослених у институцијама и установама културе (5,29% од укупно запосленог становништва), **културна партиципација** **12** (80,08%) **треба да буде додатно подржана како би се повећала културна потрошња домаћинства** **3** (2,59% у односу на укупну потрошњу домаћинства), што би дугорочно утицало на повећање тржишног потенцијала културне индустрије. Такође, иако постоје значајна улагања у професионално усавршавање у култури на терцијарном нивоу **7** (1/1), додатна подршка за подстицање културних индустрија могла би се остварити кроз програме развоја културног туризма, посебно за посетиоце из иностранства.

Позитивни резултати индикатора о нормативним, политичким и институционалним оквирима и учешћу грађанског друштва **8** **9** **11** (0,98/1; 0,91/1; 0,90/1) указују да **постоји основа за квалитетно управљање, заштиту и промоцију културе**, што показује и културна разноликост играних садржаја на јавној телевизији у домену домаћих играних телевизијских садржаја, која је потпуно у складу са домаћим законодавством **21** (55%) и смерницама ЕУ. **Највеће препреке су у вези са равномерном расподелом културне инфраструктуре** **10** (0,75/1), што директно утиче на културну партиципацију и допринос сектора културе одрживом друштвеном развоју.

Степен толеранције према припадницима других култура је на релативно високом нивоу **14** (84,8%), док је међусобно поверење на релативно ниском **15** (12,3%). **Повећана партиципација и ниво учешћа у културним активностима може допринети смањењу ове разлике и директно допринети повећању социјалне кохезије.**

Да би култура додатно допринела општем друштвеном развоју, **потребно је унапређење праксе родне равноправности, као и циљане акције за побољшање слободе изражавања и самоопредељења.** Индикатор перцепције родне равноправности **18** (75%) показује позитивну оријентацију ка родној равноправности, али би за повећан ниво сензибилитета према овом питању требало спроводити континуиране мере за савладавање препрека учешћу у политичком и јавном животу. Поред тога, како би се остварио пун потенцијал културе у домену слободе изражавања и самоодређења, требало би предузети мере за побољшање политичког, економског, правног и социјалног контекста који осигурава слободу изражавања **19** (60/100) и самоодређења **16** (6,64/1).

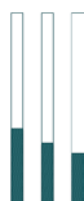
Добар резултат у заштити и вредновању културног наслеђа, кроз успостављен вишедимензионални оквир за заштиту, очување и унапређење одрживости наслеђа **22** (0,89/1), могао би бити побољшан већим улагањима у образовање младих **6** (4%) што би утицало на њихову информисаност, као и на информисаност целокупне локалне заједнице о важности очувања наслеђа, те дугорочно допринело развоју сектора, повећању запослености и уживању у културним садржајима.

АЛТЕРНАТИВНИ ИНДИКАТОРИ

У недостатку података потребних за израду предложених главних индикатора, али постојањем других релевантних извора података који се баве сличном проблематиком, предложени су алтернативни индикатори на нивоу појединих земаља.

ДОДАТНИ ИНДИКАТОРИ

Ако нека земља располаже додатним подацима који би могли олакшати разумевање поједине димензије, предложено је да се прикаже и додатни индикатор.

ЕКОНОМИЈА

Креативне и културне индустрије су динамичан и брзорастући сектор у глобалној економији. Оне доприносе привредном расту, што омогућава диверсификацију националних економија, генерисање прихода и отварање нових радних места. Осим тога, доприносећи стварању, производњи и преносу симболичких садржаја, креативне и културне индустрије утичу и на друге секторе и области. На пример, доприносе ширењу могућности становништву за културну партиципацију и унапређењу културне разноликости.

Димензија Економија испитује допринос сектора културе економском развоју процењујући допринос културних делатности БДП-у, улогу културе као послодавца, али и како су културна добра и услуге вредноване кроз комерцијалне трансакције.

1 ДОПРИНОС КУЛТУРНИХ ДЕЛАТНОСТИ БДП-У: 3,90% (2014)

Допринос културних делатности бруто домаћем производу износи 3,90%, од чега 25,64% стварају централне делатности, а 74,36% делатности подршке/опреме. Овај проценат је у благом опадању имајући у виду да је у 2013. години износио 4,00%.

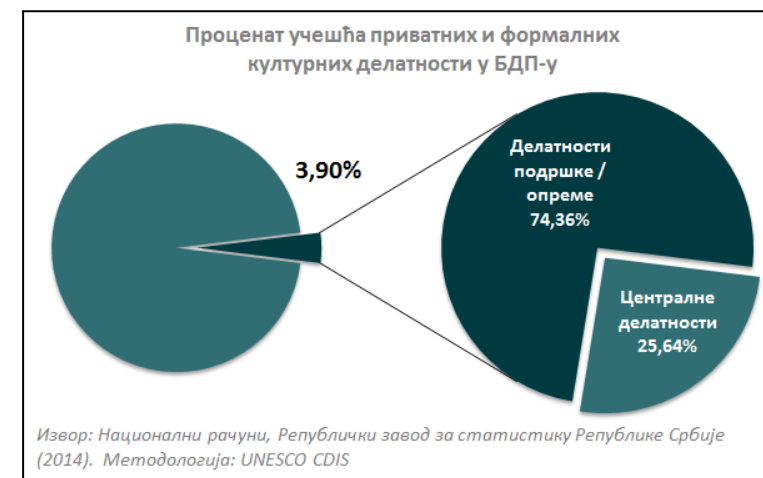
Највеће учешће у БДП-у имају телекомуникације као културна делатност подршке/опреме, а од централних културних делатности издаваштво, као и програмске активности и емитовање.

Потребно је нагласити ограничавајући домет извештаја на 2-месном аналитичком нивоу јер пружа само основни осврт на допринос културе БДП-у, с обзиром на то да неке сфере културе не улазе у анализу, попут области 71 – архитектонске и инжењерске делатности, и 73 – рекламирање и истраживање тржишта, које припадају културним делатностима. Док се, са друге стране, узима у обзир целокупна област 74 – остале стручне, научне и техничке делатности, која само делимично покрива културне делатности.

Развој индикатора доприноса културних делатности бруто домаћем производу је значајан и због препознавања културе у Стратегији одрживог развоја Републике Србије у сегменту о стратешким координатама привредног, технолошког и социокултурног развоја. Култура је препозната као један од значајних нематеријалних фактора економског раста, поред знања, информација, организације, информисања, образовања и правног система, јер

Главни индикатори	Опис
ДОПРИНОС КУЛТУРНИХ ДЕЛАТНОСТИ БДП-У	Процент доприноса културних делатности у БДП-у
ЗАПОСЛЕНОСТ У ДЕЛАТНОСТИ КУЛТУРЕ	Процент запослених у делатностима у култури у односу на запослене особе у свим осталим делатностима
ПОТРОШЊА ДОМАЋИНСТАВА НА КУЛТУРУ	Процент потрошње домаћинства на културне делатности у односу на укупну потрошњу домаћинства

ЧИЊЕНИЦЕ И БРОЈКЕ

глобалне промене у структури производних фактора показују све већу доминацију и супериорност такозваних нематеријалних фактора економског раста. Такође, смернице у Стратегији одрживог развоја у делу о економији заснованој на знању, јасно наглашавају значај фактора одговарајуће наунотехнолошке и културне политике друштва.

2 ЗАПОСЛЕНОСТ У ПОДРУЧЈУ КУЛТУРЕ: 3,14% (2014)

Запослени са занимањем из области културе чине 3,14% укупно запосленог становништва Србије. Притом, у централним културним делатностима ради 78,85% особа са занимањем из области културе, а у делатностима подршке/опреме 21,15%.

Највећи број запослених у области централних културних делатности ради у музичким занимањима (10,96%) и новинарској професији (9,49%), док је најмање запослених ангажовано у области пејзажне архитектуре (0,14%). Када је реч о споредним делатностима у култури, највише запослених ради у штампарској делатности (6,30%), а најмање у књиговезачким активностима (0,93%).

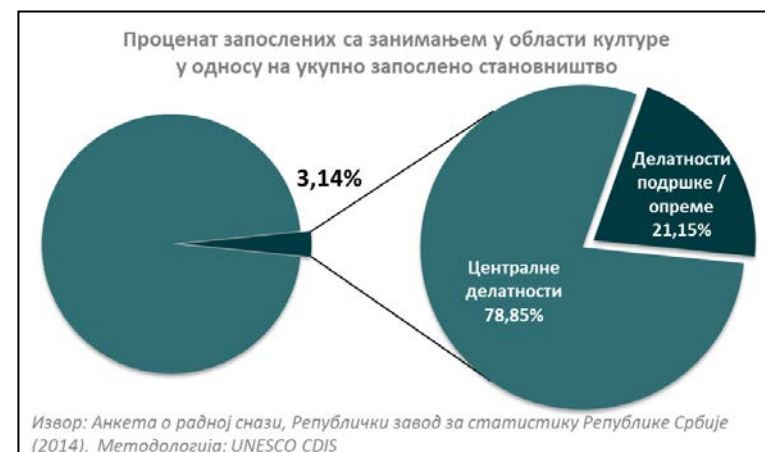
Полна структура запослених особа са занимањем из сфере културе је у корист мушкараца (43,17% жене, 56,83% мушкарци). Међутим, када се ситуација сагледа у сегменту о радној активности према полу, занимања из културе су подједнако популарна код оба пола. Наиме, иако жене имају нижу стопу запослености (34,80% према 49,13% код мушкараца), учешће запослених са занимањем из области културе износи 3,13% и код једног и код другог пола.

Запослени у правним субјектима који се баве културним активностима без обзира на занимање чине 5,29% укупно запосленог становништва Србије. У централним културним активностима ради 77,84% њих, док у помоћним културним делатностима ради 22,16%.

Број запослених је један од главних показатеља развојних потенцијала у култури и генератор економске снаге који култура има у општим друштвеним оквирима.

3 ПОТРОШЊА ДОМАЋИНСТАВА НА КУЛТУРУ: 2,59% (2014)

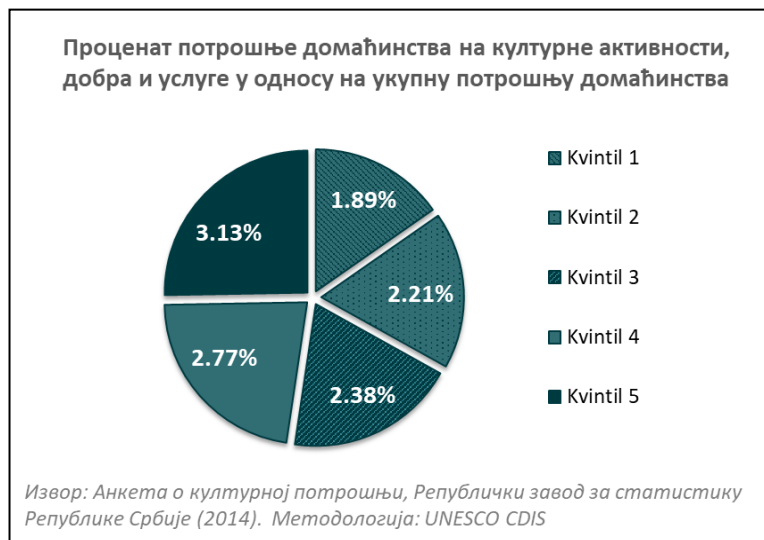
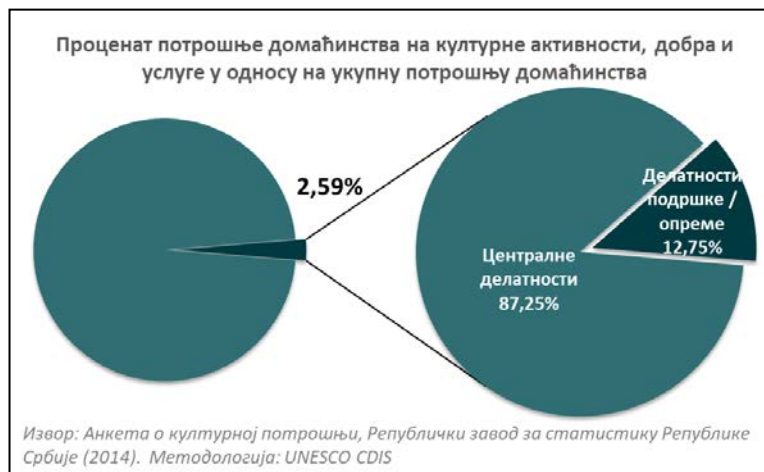
Културна потрошња домаћинства у Србији у односу на укупну потрошњу домаћинства износи 2,59%. Вишеструко већи удео у културној потрошњи домаћинства имају услуге, добра и производи из сфере централних културних активности (куповина улазница за културне садржаје, куповина медија /празних и наснимљених ЦД-а, касета, камера/),

књига, штампе, накита и сатова) – 87,25% свих издатака на културу, односно 2,26% укупне потрошње домаћинства. На активности делатности подршке и опреме (снимање музике и филмова, фотографисање, процесирања информација, поправка аудио-визуелне, информационе и фотографске опреме), троши се 12,75% издатака на културу.

У односу на географски распоред популације Србије, културна потрошња већа је у урбаном у односу на рурално подручје као место становања. Тако домаћинства у градским областима у просеку троше 3,03% укупне месечне потрошње на културна добра и услуге, док тај удео у домаћинствима у руралном подручју у просеку износи 1,78%.

Када је реч о економском статусу, односно снази домаћинстава у Србији, проценат културне потрошње у распореду квинтилних група према приходу показује да удео културе у потрошњи домаћинства расте у складу са приходом домаћинства. Међутим,, не прелази ниво од 3,13% од укупне потрошње домаћинства у најбогатијој квинтилној групи.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ КУЛТУРНИХ СТАТИСТИКА

Како би се прецизније измерио допринос културних делатности економском развоју земље, неопходно је осигурати доступност извора података.

ДОПРИНОС КУЛТУРНИХ ДЕЛАТНОСТИ БДП-У

Прикупљање података и имплементација CDIS индикатора указали су и на потребу формирања јединственог истраживачко-информационог система у савременој културној политици у Србији. Данашње истраживачко-информационо праћење културног развоја је непотпуно и одвија се без координације на више нивоа (Републички завод за статистику, пословне информације и статистике појединих културних делатности, подаци органа локалне самоуправе, ad hoc статистичка истраживања појединих установа, институција и невладиних организација, истраживања прилагођена потребама научно-истраживачких пројеката). Последица оваквог стања је методолошка неусклађеност података и информација са потребама креатора и носилаца културне политике.

ЗАПОСЛЕНОСТ У ПОДРУЧЈУ КУЛТУРЕ

Креирању комплетне слике о запослености у јавним установама културе доприноси и *Радна верзија Каталога радних места у култури*, дефинисана од стране Министарства културе и информисања и представника установа културе, крајем 2015. године. У каталогу је званично описано 178 стручних звања у култури.

ПОТРОШЊА ДОМАЋИНСТАВА НА КУЛТУРУ

Да би се боље разумела културна потрошња, потребно је спроводити стална истраживања културних пракси грађана, како би се редовно обезбеђивали ажурни подаци и континуирано праћење културне потрошње у дужем временском периоду. Такође, за све индикаторе је од великог значаја могућност класификације емпиријских података по свим социоекономским обележјима, а ради лакшег и прецизнијег дефинисања мера усмерених ка повећању културне потрошње, једнаком приступу културним добрима, услугама и активностима, као и запошљавању у култури.

ОБРАЗОВАЊЕ

Образовање је темељно културно право које појединцима са потребним вештинама и знањима пружа могућност да постану утицајни грађани. Оно има кључну улогу у унапређењу друштва знања способног за осмишљавање иновативних стратегија намењених будућим изазовима. Образовни циклус, такође, обезбеђује кључне услове за изградњу, учење и преношење културних вредности и склоности, што може побољшати социјалну кохезију и толеранцију. Исто тако, образовање је битно и у промоцији и валоризацији културне разноликости, те подршци новим талента и креативности.

Димензија Образовање испитује однос између образовања, културе и развоја кроз процену инклузивног образовања, валоризацију интеркултуралности, културне разноликости и креативности и могућности за стицање стручних знања и вештина у културним делатностима.

4 ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ: 0,99/1 (2014)

Просечан број година школовања за популацију од 17 до 22 године живота у Републици Србији износи 11,4 година, док 0,2% популације има мање од 4 године завршеног образовања, те резултат индекса неједнакости износи 0,99.

У току школске 2014/2015. године припремни предшколски програм је похађало 95,27% деце рођене у периоду март 2007 – фебруар 2008. године.

Основно образовање у школској 2013/2014. години се одржавало у 3.426 школа на територији Републике Србије, које је похађало 560.099 ученика.

Према подацима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије у школској 2014/2015. години средње образовање и васпитање обављало се у 539 средњих школа од којих су 113 гимназије, 319 стручне школе, 41 уметничка школа, 38 мешовитих школа (гимназија и стручна или уметничка школа) и 28 школа за ученике са сметњама у развоју.

Стратегија развоја образовања у Републици Србији до 2020. године у делу „Друштвена брига о деци, предшколско васпитање и образовање“, препознаје важност инклузивног образовања кроз давање доприноса превенцији сиромаштва и социјалне искључености путем остваривања инклузивног васпитања и образовања. Такође, у делу „Квалитет

Главни индикатори	Опис
ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ	Индекс просечне године школовања становништва у узрасту од 17 до 22 године усклађен с неједнакошћу
ВИШЕЈЕЗИЧНО ОБРАЗОВАЊЕ	Процент наставних сати посвећених вишејезичности у односу на укупан број наставних сати посвећених језику у прва два разреда средње школе
УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	Процент наставних сати посвећених уметничком образовању у односу на укупан број наставних сати у прва два разреда средње школе
ПРОФЕСИОНАЛНО УСАВРШАВАЊЕ У КУЛТУРИ	Индекс кохерентности и покривености техничког образовања и оспособљавања, те високог образовања у области културе

ЧИЊЕНИЦЕ И БРОЈКЕ

процеса наставе и учења“ дефинишу се механизми подршке инклузивном приступу у школама: додатно образовање наставника за разумевање инклузивног приступа и кроз усавршавање и у програмима наставничких факултета; сарадња министарстава надлежних за образовање, здравље, социјална питања, и државну управу и локалну самоуправу на праћењу и унапређивању примене инклузије и на широком информисању јавности о инклузији; добијање систематске помоћи од стручног кадра који је организован у центре помоћи и мобилне тимове; успостављање мреже институција и партнера у локалним самоуправама за информисање и решавање проблема који се јаве; планирање и обезбеђивање административне, финансијске и кадровске подршке планираним активностима.

5 ВИШЕЈЕЗИЧНО ОБРАЗОВАЊЕ: 66% (2015)

Према попису становништва Републике Србије спроведеном 2011. године на територији Републике Србије живи око 30 етничких заједница, а најбројнија етничка заједница су Срби, који чине 82,9% укупног становништва Републике Србије.

Члан 1. *Закона о службеној употреби језика и писма* наводи да су у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

Према подацима Канцеларије Владе Републике Србије за људска и мањинска права у Републици Србији је у службеној употреби 11 језика националних мањина (албански, босански, бугарски, мађарски, македонски, румунски, русински, словачки, хрватски, црногорски и чешки), док је укупан број језика националних мањина 13, где се горе-наведенима придружују ромски и украјински, који нису у службеној употреби. Наиме, члан 11. *Закона о службеној употреби језика и писма* обавезује јединице локалне самоуправе да у равноправну службену употребу уводе језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа. Тако ромски језик, иако је стандардизован 2013. године, није у службеној употреби ни у једној локалној самоуправи, јер према подацима Републичког завода за статистику Роми ни у једном граду или општини нису достигли цензус од 15% укупног становништва који *Закон о заштити права и слобода националних мањина* поставља као праг за обавезно увођење језика у службену употребу. Исто важи и за украјински језик, који није у службеној употреби ни у једној локалној самоуправи. Поједини језици националних мањина су уведени у службену употребу у врло малом броју локалних самоуправа, тако да је чешки језик у службеној употреби у општини Бела Црква, македонски језик на територији града Панчева и општине Пландиште, а црногорски у општини Мали Иђош.

Посебна специфичност образовног система у Републици Србији је образовање на језицима националних мањина. Наиме, целокупно основно и средње образовање се, осим на српском, може стећи и на осам (мађарском, албанском, словачком, румунском, бугарском, русинском, хрватском и босанском језику) од укупно тринаест језика националних мањина. Такође, Србија посебним афирмативним мерама подржава и укључивање маргинализованих група, првенствено Рома, у образовне институције.

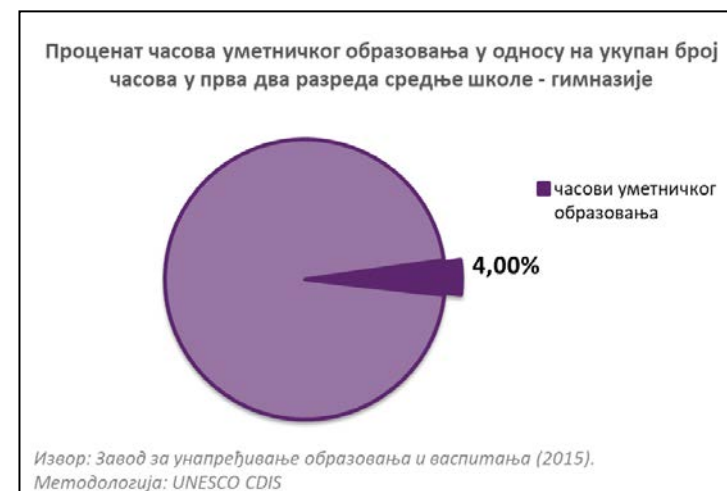
Наставни предмет српски језик као нематерњи језик обавезан је за све ученике који се образују на свом матерњем језику (осим оних којима је српски језик матерњи), јер су школе, према *Закону о средњем образовању и васпитању*, у обавези да организују наставу српског језика и на тај начин интегришу све грађане у друштво. Тако се, у овом случају, српски језик за припаднике националних мањина не сматра страним, већ нематерњим језиком. Усклађивање плана и програма наставе језика националних мањина и српског језика као нематерњег језика Министарство просвете, науке и технолошког развоја врши у сарадњи са Националним саветом националних мањина, што је и регулисано чланом 13. *Закона о националним саветима националних мањина*.

У средњим школама у Републици Србији се изучава српски језик који је службени језик, а од 11 мањинских језика, који су у службеној употреби у Републици Србији, 8 језика се учи током прве две године школовања. Израчунавањем целокупног годишњег фонда часова посвећеног језицима у прва два разреда гимназије у Србији, закључује се да 34,47% часова језика припада настави српског језика, 19,94% настави изучавања мањинских језика, док 45,59% укупне наставе похађања језика припада изучавању страних језика, при чему **индекс промоције вишејезичности у гимназијама у прва два разреда износи 66%**.

Наведени подаци указују да Министарство просвете, науке и технолошког развоја води бригу о очувању културног и језичког идентитета свих народа који живе на територији Србије, али и о значају познавања страних језика, који млађим генерацијама могу пружити шире оквире како на друштвеном тако и на културном и економском пољу.

6 УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ: 4,00% (2015)

У Републици Србији опште уметничко образовање се у основној школи и гимназији стиче учењем општеобразовних предмета музичка култура и ликовна култура, а у стручним школама учењем општеобразовних предмета музичка уметност и/или ликовна култура. У

појединим стручним профилима уче се неки уметнички предмети (ученици који се школују у архитектонским , графичким, угоститељским , текстилним школама...), али ти предмети су у функцији струке и за упис у ове профиле није потребно полагање пријемног испита за проверу даровитости. У специјализованим уметничким школама даровити ученици добијају стручно уметничко образовање.

У Републици Србији не постоје општеобразовни уметнички предмети у којима се изучавају аудио-визуелне уметности и плес. Понешто је уграђено у програме других предмета: плес се учи у оквиру програма предмета музичка култура и физичко васпитање; драма у оквиру програма предмета српски језик и српски језик и књижевност; филм у оквиру програма предмета ликовна култура и српски језик.

Узимајући у обзир све смерове гимназија у Републици Србији, добија се податак да се у прва два разреда обави 324 часа посвећених уметности у односу на 8.084 часа свих образовних наставних предмета, те **процент уметничког образовања у односу на укупан број часова у првом и другом разреду гимназије износи 4,00%.**

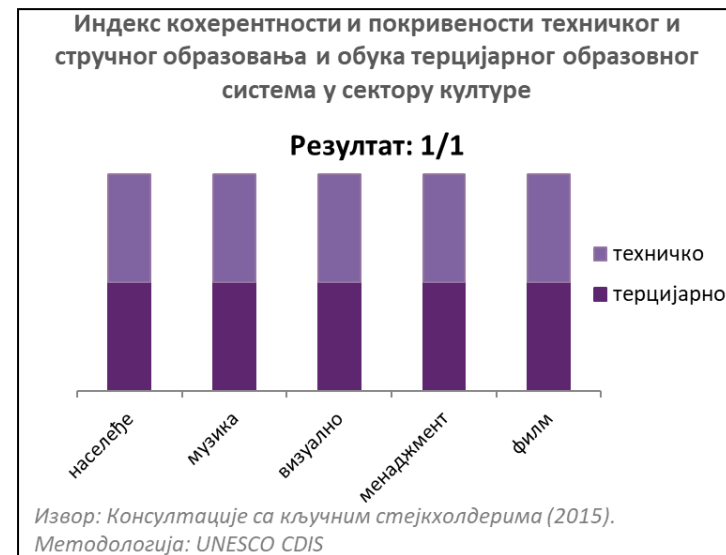
Тај проценат је нешто мањи у средњим стручним школама, у класичним профилима, и износи 3,91%.

Што се тиче средњих уметничких школа које образују ученике из области музичке , балетских и визуелних уметности, проценат изучавања предмета у области уметности износи 51,15%, и то у балетским школама 57,94% наставног градива је посвећено уметности, у музичким 50,09% часова посвећено је музици, док је у школама за визуелну уметност 50,00% наставе посвећено ликовној уметности и занатима.

Релативно мали проценат заступљености предмета из области уметничког образовања у овом животном периоду може утицати на смањено интересовање за запошљавање у овој области или културну партиципацију.

7 ПРОФЕСИОНАЛНО УСАВРШАВАЊЕ У КУЛТУРИ: 1/1 (2015)

Резултат 1/1 показује да Република Србија улаже у терцијарно образовање у области културе, креирајући тако младе кадрове за све сфере културе. Организовање студија и курсева у области културе доприноси обogaћивању различитих облика уметничког изражавања.

У Србији је први универзитет основан 1905. године у Београду. Од тада до данашњих дана Република Србија је основала 9 универзитета у 6 градова (Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Нови Пазар и Приштина) који су постали универзитетски центри и 27 високих школа струковних студија. Последњих година у Србији је основано 12 приватних универзитета и 7 приватних високих школа струковних студија.

Високо/терцијарно образовање у Републици Србији регулисано је *Законом о високом образовању*. Област проучавања наслеђа је најзаступљенија, затим област визуелних уметности, док су нешто мање заступљене области музичких уметности, филма, фотографије и позоришта. Историја уметности може се проучавати искључиво на државним универзитетима, док су менаџменту у култури више окренути приватни универзитети. Иако је најстарија катедра за менаџмент у култури основана још 1960. године на Факултету драмских уметности (Универзитет уметности у Београду), он се данас се учи на још три приватна универзитета и једној државној високој струковној школи. На Универзитету уметности у Београду студенти у оквиру мастер студија похађају студијски програм „Културна политика и менаџмент (интеркултурализам и медијација на Балкану)“, који представља програм специфичних професионалних усмерења у области менаџмента у култури и уметности, културне политике, комуникација и медија. Техничка едукација (обуке и курсеви) на пољу културе највише се одржавају у области менаџмента у култури, музике, драмских и визуелних уметности и фотографије. Обуке и курсеве држе различите организације у јавном и цивилном сектору, а универзитети и преко својих летњих школа и центара за развој каријере (Универзитет у Београду, Универзитет у Новом Саду) или центара за професионалну едукацију (Универзитет уметности).

ВЛАДИНЕ ПОЛИТИКЕ

Културно управљање обухвата постављање стандардних оквира, јавних политика инфраструктуре, институционалних капацитета и процеса којима је циљ унапређење инклузивног културног развоја, структурисање динамичних културних сектора, те промовисање различитости. Културно управљање креира услове под којима се остварују културна права од кључне важности за развој мирољубивог друштва у којем појединци имају могућност да воде испуњене, креативне животе у складу са својим вредностима. Дакле, културно управљање игра кључну улогу у стварању услова да култура у потпуности доприноси правно утемељеном људском развоју.

Димензија Владине политике испитује оквир културног управљања процењивањем оквира за заштиту и промоцију културе, институционалних оквира за културу, културних права и културне разноликости, те дистрибуције одабраних културних инфраструктура које олакшавају учешће у културном животу, а такође успоставља и институционалне механизме за учешће цивилног друштва у доношењу одлука.

8 ОКВИР ЗА ЗАШТИТУ И ПРОМОЦИЈУ КУЛТУРЕ: 0,98/1 (2015)

Индекс развоја оквира за постављање стандарда за заштиту и унапређење културе, културних права и културне разноликости износи 0,98/1, док је, појединачно посматрано, на међународном/наднационалном нивоу 0,95/1 и на националном нивоу максималних 1/1.

Република Србија је 2009. године ратификовала Унескову Конвенцију о заштити и унапређењу разноликости културних израза и донела Закон о потврђивању Конвенције. Потврђивањем ове конвенције, обезбеђени су услови за примену првог међународног инструмента који регулише питања очувања и развијања културне разноликости, чиме се битно утиче на остваривање фундаменталних слобода и права грађана. Потврђивање Конвенције подстицајно се одразило на развој културног система Србије. Концепт културне разноликости улази у оквир законске регулативе, пре свега кроз системски Закон о култури, где се представља као једно од начела културног развоја на којем се заснива остваривање општег интереса у култури, а затим и у оквир других усвојених закона (на пример, Закона о кинематографији) и дугорочних планских докумената, као што су Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији до 2016. године и будућа Стратегије развоја културе Републике Србије.

Главни индикатори	Опис
ОКВИР ЗА ЗАШТИТУ И ПРОМОЦИЈУ КУЛТУРЕ	Индекс развоја оквира за постављање стандарда за заштиту и унапређење културе, културних права и културне разноликости
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА КУЛТУРУ	Индекс развоја политичког и институционалног оквира за заштиту и унапређење културе, културних права и културне разноликости
ИНФРАСТРУКТУРА У ПОДРУЧЈУ КУЛТУРЕ	Расподела одабране културне инфраструктуре у односу на становништво земље на административним подручјима испод државног нивоа
ПАРТИЦИПАЦИЈА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА У КУЛТУРИ	Индекс партиципације стручњака из сектора културе и мањина у формулисању и реализацији културних политика, те мера и програма који се на њих односе

ЧИЊЕНИЦЕ И БРОЈКЕ

Потврђивање Конвенције, а затим и њена примена, допринели су да културни систем Србије добије снажан подстицај за даљи развој и реформу у области културе. Зато се доношење нове законске регулативе, којом се третира културна разноликост, финансијска подршка културној разноликости и дефинисање сарадње са цивилним сектором, сматра главним достигнућем у њеном спровођењу.

Устав Републике Србије који уређује и питања у области културе, изричито забрањује сваки облик дискриминације, наводећи уједно и облике дискриминације (члан 21). Забрањује се сваки облик непосредне или посредне дискриминације по било ком основу, између осталог и по основу културе. Такође, чланом 48. Устава који се односи на подстицање уважавања разлика, утврђено је да Република Србија мерама у образовању, култури и јавном обавештавању подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због посебности етничког, културног, језичког или верског идентитета њених грађана. Устав гарантује слободу научног и уметничког стварања, односно чланом 73. утврђено је да је научно и уметничко стваралаштво слободно, те да се ауторима научних и уметничких дела јемче морална и материјална права у складу са законом, као и да Република Србија подстиче и помаже развој науке, културе и уметности. Припадници националних мањина, сходно одредби члана 75. став 2. путем колективних права, непосредно или преко својих представника, учествују у одлучивању или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу. Чланом 79. Устава којим се регулише право на очување посебности, утврђује се да припадници националних мањина имају право на изражавање, чување, неговање, развијање и јавно изражавање, између осталог, и културне посебности. Припадници националних мањина могу да оснивају културна удружења, која добровољно финансирају. Република Србија признаје културним удружењима националних мањина посебну улогу у остваривању права припадника националних мањина, како је утврђено чланом 80. *Устава Републике Србије*.

Устав утврђује обавезу Републике Србије да подстиче дух толеранције и међукултурног дијалога. Тако је чланом 81. утврђено да у области образовања, културе и информисања подстиче дух толеранције и међукултурног дијалога, и да предузима ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње међу свим људима који живе на њеној територији, без обзира на њихов етнички, културни, језички или верски идентитет.

Културна делатност, којом се обезбеђује остваривање права грађана, односно задовољавање потреба грађана, као и остваривање других законом утврђених интереса у области културе, обавља се у установама културе које се као правна лица оснивају ради

обављања ове делатности. Установе културе оснивају се ради обављања делатности у областима културног стваралаштва и областима заштите културних добара. На републичком нивоу постоји 26 установа културе од којих 5 чине установе културе у области савременог стваралаштва.

9 ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА КУЛТУРУ: 0,91/1 (2015)

Индекс развоја политичког и институционалног оквира за заштиту и унапређење културе, културних права и културну разноликост износи 0,91/1, док су појединачни индекси за законодавни оквир 0,91/1 и институционални оквир 0,92/1.

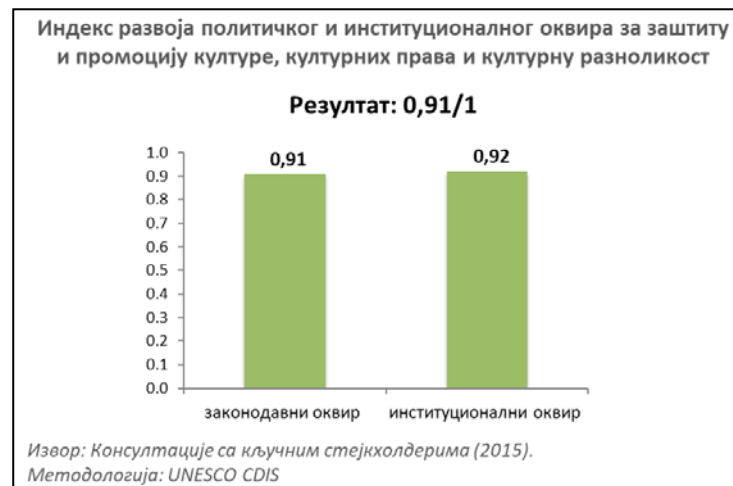
Кључна достигнућа у погледу законодавног оквира су постојање законом предвиђених мера за подстицање културног стваралаштва мањина и група са посебним потребама, као и постојање посебних закона за: очување културног наслеђа, област кинематографије, издаваштва, телевизије радија и тако даље.

Главни недостатак је непостојање стратегије развоја културе и механизма за њено спровођење, евалуацију и надгледање. *Законом о култури* предвиђено је доношење Стратегије развоја културе Републике Србије за период од десет година. *Предлог Стратегије развоја културе Републике Србије од 2018. до 2028. године* године је израђен, као и пратећи акциони план. Предлог Стратегије достављен је Влади Републике Србије на усвајање. По усвајању од стране Владе, Предлог Стратегије разматраће Народна скупштина Републике Србије.

Што се институционалног оквира тиче, у Републици Србији постоје институционални механизми које CDIS методологија препознаје (Министарство културе и информисања, Одбор за културу и информисање у Народној скупштини Републике Србије, Национални савет за културу, док су извесне надлежности у области културе пренете на ниво регионалних, покрајинских и локалних органа власти које имају издвојен буџет за ове намене и тако даље).

10 ИНФРАСТРУКТУРА У ПОДРУЧЈУ КУЛТУРЕ: 0,75/1 (2015)

Индикатор дистрибуције културне инфраструктуре има вредност 0,75/1, што показује да је дистрибуција културне инфраструктуре у регионима Србије релативно равномерна.

У Републици Србији не постоји урбана целина (град или општина) која нема макар једну установу културе. Највећи број општина/градова, око три четвртине, има једну до три установе културе. Најбројније су библиотеке и такозвани поливалентни центри, односно културни центри који нису усмерени само на једну делатност, већ покривају различите области културе и културне продукције (позоришну, музичку, биоскопску, библиотечку делатност, фолклорне садржаје, изложбене активности...) и тиме дају могућност уметницима да стварају, а грађанима да партиципирају у најразличитијим садржајима. На трећем месту према бројности су музеји.

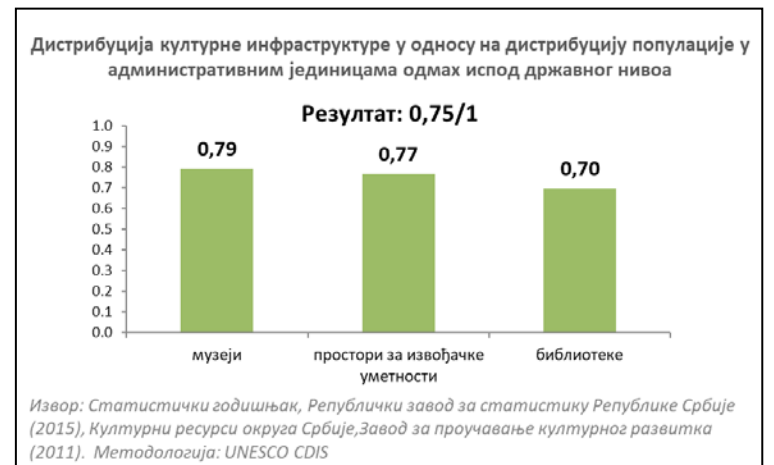
Најбољу просторну дистрибуцију имају музеји, затим простори за извођачке уметности, док најмању имају библиотеке, иако су најбројније. Разлог томе је што су библиотеке сконцентрисане у Београдском и региону Војводине. И музеји у Београдском региону имају високу концентрацију, јер се у Београду као административном центру Србије налазе, поред градских, готово све републичке установе.

Једна од основних карактеристика културне инфраструктуре у Србији је њена децентрализованост. Према члану 20. *Закона о локалној самоуправи Републике Србије* јединице локалне самоуправе (градови и општине) су оснивачи установа културе на својој територији. Оне установама обезбеђују услове за рад, врше организацију послова у вези са заштитом културних добара од значаја за град/општину, подстичу развој културног и уметничког стваралаштва и обезбеђују средства за финансирање и суфинансирање програма и пројеката у области културе. Такође, према члану 4. *Закона о култури* јединица локалне самоуправе стара се о задовољавању потреба грађана у култури на својој територији и уређује поједина питања од интереса за своје грађане, као и начин њиховог остваривања у оквиру права и обавеза утврђених Уставом и законом.

Поред самосталних локалних установа културе којих има 489, из јавног буџета у Србији финансира се и 18 покрајинских установа културе, чији је оснивач Покрајина Војводина, и 26 републичких установа културе, чији је оснивач Република Србија. Из републичког буџета финансира се и 14 институција културе са територије Региона Косово и Метохија.

11 ПАРТИЦИПАЦИЈА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА У КУЛТУРИ: 0,90/1 (2015)

Индекс партиципације стручњака из сектора културе и мањина у формулисању и реализацији културних политика, те мера и програма који се на њих односе износи **0,90/1**, док је, појединачно посматрано, индекс партиципације мањина 0,95/1 а партиципације стручњака из сектора културе нешто нижи и износи 0,85/1.

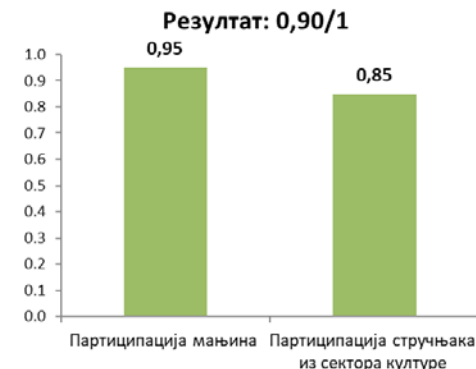

У процесима доношења законских аката и стратешких докумената формирају се званична тела која су састављена од представника мањина, културних и медијских професионалаца и других група, зависно од области.

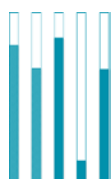
Министарство културе и информисања најмање једном годишње расписује конкурсе за финансирање и суфинансирање пројеката у области културе и информисања. Посебна пажња посвећује се друштвено осетљивим групама и актуелним темама. Субјекти у култури и медијске куће и продукције, предлогом пројеката учествују у остваривању приоритетних циљева културне и медијске политике, али имају и могућност да на професионалан начин критикују постојећа и предлажу нова системска решења. Са мандатом од најмање једне године, формирају се стручне комисије које, у складу са законом, доносе одлуку о финансирању и суфинансирању пројеката. Чланови конкурсних комисија које доносе одлуку су представници мањина, организација цивилног друштва и других заинтересованих страна, зависно од области за коју је конкурс расписан. У области културе, Закон не предвиђа устаљену процедуру за одабир чланова комисије, већ се бирају на основу професионалне и друштвене репутације, док се у сектору за информисање састав чланова комисија добија на основу предлога стручних удружења и установа.

У складу са *Законом о националним саветима националних мањина*, националним саветима националних мањина су законом поверена одређена јавна овлашћења у одлучивању или самостално одлучивање о појединим питањима из области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма у циљу остваривања колективних права националне мањине на самоуправу у тим областима (члан 1). Средства се обезбеђују из јавних извора, а постоји и буџетски Фонд за суфинансирање. Такође, члан 5. *Закона о култури* истиче да се национални савети националних мањина старају о спровођењу културне политике националне мањине и да, у складу са законом, учествују у процесу одлучивања или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу. Дакле, право на самоуправу у области културе је законом гарантовано припадницима националних мањина и оно се као такво и спроводи. С друге стране, постоји званична културна политика о којој се, у складу са *Законом о министарствима и Законом о култури*, стара Министарство културе и информисања. Министарство обавља послове државне управе којима се реализују циљеви културне политике на нивоу републике, па и у односу на националне мањине као саставног дела и значајне компоненте културне сцене Србије. У оквиру својих надлежности, Министарство консултује националне савете, именује припаднике националних мањина у стручне комисије, прихвата њихове предлоге за чланове савета за културу и управних и надзорних одбора у установама културе у складу са законом.

Индекс партиципације стручњака из сектора културе и мањина у формулисању и реализацији културних политика, те мера и програма који се на њих односе

Извор: Консултације са кључним стејкхолдерима (2015)
Методологија: UNESCO CDIS

ДРУШТВЕНА ПАРТИЦИПАЦИЈА

Култура има централну улогу у одржавању и побољшању квалитета живота и благостања појединаца и заједнице. Културне праксе и имовина су кључни механизми за стварање, пренос и реинтерпретацију вредности, ставова и уверења путем којих појединци и заједнице изражавају значење које дају свом животу и властитом развоју. Те вредности, ставови и уверења обликују природу и квалитет социјалних односа, утицај појединаца и заједница, осећај интеграције, толеранције различитости, поверења и сарадње.

Димензија Друштво испитује вишедимензионални начин на који култура утиче на очување и побољшање подстицајног окружења за друштвени напредак и развој, кроз анализу нивоа културне партиципације, повезаности унутар одређеног друштва, осећаја солидарности и сарадње, као и слободе самоодређења.

12 УЧЕСТВОВАЊЕ У „ЈАВНИМ“ И „КУЋНИМ“ КУЛТУРНИМ АКТИВНОСТИМА: 80,08% (2015)

У 2015. години, 80,08% испитаних (54,0% жена и 46,0% мушкараца) посетило је барем једном неки културни садржај у последњих 12 месеци, од којих је 15,49% посетило само једну врсту културног догађаја. Највећи број испитаника посетило је музичке садржаје (концерте поп/рок, џез, народне и/или класичне музике) – 74,55%, док је све остале догађаје посетило мање од 60% анкетираних.

Најчешће се посећују филмски садржаји (филмска пројекција), коју бар једном у три месеца посети четвртина анкетираних. Најслабије су посећени балетски и оперски програми, али и џез концерти, које посећује мање од 10% грађана. Слаба посећеност балетских и оперских представа је, између осталог, и последица чињенице да су ови типови садржаја редовно на програму у само два града у Србији, али и да је за праћење оваквих типова представа потребно познавање симболичких форми ових уметности.

Структурално посматрано, од музичких садржаја као најпосећенијих културних форми, испитаници најчешће одлазе на концерте поп/рок музике, а затим народне музике, које годишње посети више од половине испитаника, док су значајно мање посећени концерти џез и класичне музике.

Релативно велика учесталост посета је и код позоришних садржаја (45,2%), а ситуација је слична и када је реч о посети изложбама. Као и у случају позоришта, посета музејским и

Главни индикатори	Опис
УЧЕСТВОВАЊЕ У „ЈАВНИМ“ КУЛТУРНИМ АКТИВНОСТИМА	Процент становништва које је учествовало у „јавним“ културним активностима најмање једном у последњих 12 месеци
АКТИВНО УЧЕСТВОВАЊЕ У УМЕТНИЧКИМ АКТИВНОСТИМА	Процент становништва које је активно учествовало у културним активностима најмање једном у задњих 12 месеци
ТОЛЕРАНЦИЈА ДРУГИХ КУЛТУРА	Степен поверења у друштву према људима из различитих културних средина
МЕЂУСОБНО ПОВЕРЕЊЕ	Степен међусобног поверења
СЛОБОДА САМООДРЕЂЕЊА	Медијан оцена перципиране слободе самоодређења

ЧИЊЕНИЦЕ И БРОЈКЕ

Процент популације који је бар једном у последњих 12 месеци посетио неки културни догађај

Извор: Културне потребе, навике и ставови грађана Србије, Завод за проучавање културног развоја (2015).
Методологија: UNESCO CDIS

галеријским садржајима није укључивала само институције/установе већ и изложбе старих заната и рукотворина које су честе на манифестацијама различитих типова, али и у другим установама културе (културним центрима, библиотекама, школама...). Ово је један од значајних фактора који су утицали на нешто виши проценат грађана који посећују ове садржаје (40,6%) у односу на поменута истраживања из 2005. (25,7% посећује) и 2010. године (36% посећује).

Национална стратегија за младе као један од девет стратешких циљева дефинише и учешће младих у креирању културних садржаја, са специфичним циљем да се обезбеди континуирана подршка развоју креативности младих и њихово учешће у стварању и коришћењу културних садржаја. Такође, Стратегија препознаје проблем у вези са информисањем о културним садржајима које није прилагођено младима, што умањује могућности њихове културне партиципације, и дефинише специфичан циљ усмерен ка повећаном коришћењу културних садржаја међу младима, посебно кроз мере које би обухватиле прилагођавање и доступност културних садржаја младима, те повећан удео садржаја о култури и креативним индустријама за младе у медијима.

13 ПАРТИЦИПАЦИЈА У ИЗГРАДЊИ ИДЕНТИТЕТА У КУЛТУРИ: 66,52% (2015)

У 2015. години, 66,52% (53,7% жена и 46,3% мушкараца) анкетираних посетило је и/или учествовало на барем једном догађају у последњих 12 месеци који утиче на креирање националног и културног идентитета – фестивалу или прослави културно-историјског догађаја. Од тога, 57,64% је присуствовало и/или учествовало само на једном догађају, док је на оба типа догађаја присуствовало 40,73% испитаника.

Најчешће се посећују фестивали, јер је у последњих годину дана готово сваки други испитаник барем једном посетио неки фестивал националног или локалног карактера. У погледу учесталости посете и/или учествовања на свим наведеним садржајима, више од трећине грађана фестивале и прославе обележавања културно – историјских догађаја посети најчешће једном до три пута годишње.

Структура по регионима показала је да су грађани Војводине најактивнији, јер је 73,42% у последњих годину дана барем једном било и/или учествовало на овом типу програма, док су грађани Београдског региона најмање активни (48,26%). Такође, становници урбаних насеља мало су учесталији посетиоци и учесници садржаја који утичу на конструисање националног и културног идентитета (67,73%), у односу на оне који станују у руралним срединама (64,32%). Становници урбаних подручја чине и две трећине публице identity-building програма.

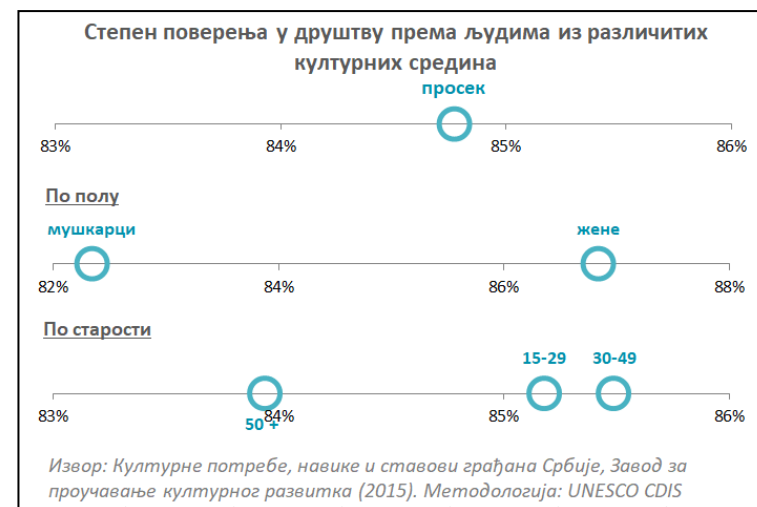

Стратегија одрживог развоја Републике Србије препознаје концепт културног диверзитета, или културне разноликости, који насупрот ексклузивном схватању свог идентитета ставља димензију његове инклузивности, односно отворености према идентитетима других. Смернице Стратегије истичу да овако схваћен концепт треба даље неговати и уграђивати у конкретне програме, пре свега у програме развоја културе у Републици Србији, те да културни идентитет треба схватити као скуп релативно трајних идентификатора, а не као кохерентну и стабилну целину. Такође, стратешки циљеви у области достизања друштвеног благостања у Републици Србији обухватају и формулисање политике идентитета као дела дугорочне стратегије развоја културе.

14 ТОЛЕРАНЦИЈА ПРЕМА ДРУГИМ КУЛТУРАМА: 84,77% (2015)

Степен толеранције и поверења испитаника према припадницима других култура у Србији је релативно висок, јер **84,77% испитаника истиче да нема ништа против да у њиховом непосредном окружењу живе и припадници других култура**. Највећа толеранција показује се према припадницима друге вере (91,37%), док се најмања толеранција показује према имигрантима, иако чак 74,39% испитаника сматра да им не би сметало да буду комшије са имигрантима. Толеранцију према другим културама свакако обликује и чињеница да је Република Србија мултиетничка држава у којој живи више од 20 различитих нација. Такође, за разумевање односа према имигрантима и радницима из других земаља потребно је узети у обзир и чињеницу да је стопа незапослености у Србији висока, као и да је кроз Републику Србију током 2015. године прошло више од 600.000 имиграната, а да је теренско истраживање вршено у време највеће мигрантске кризе у Европи.

Структура у односу на пол показује да су жене нешто толерантније према другим културама и групама (86,84% жена истиче да им не смета да у суседству имају припаднике наведених група), али је ниво толеранције и код мушкараца висок (82,34%). Највећи ниво толеранције показују припадници средње генерације, између 30 и 49 година старости (85,49%), а следе их припадници најмлађе генерације, од 16 до 29 година (85,18%), док су најмање толерантни припадници најстарије генерације, односно они са 50 и више година (83,94%). Када је реч о месту становања испитаника (урбано/рурално), иако су становници руралних подручја нешто нетолерантнији према посматраним групама (људима друге вере, расе, имигрантима), утврђене разлике нису статистички значајне - 87,05% испитаника из урбаних средина и 80,70% испитаника из руралних средина показује толеранцију према другим културама. Најмање су толерантни испитаници са завршеном

или незавршеном основном школом (78,25%), затим испитаници са завршеном средњом школом (84,50%), док су најтолерантнији испитаници са завршеном вишом или високом школом (87,90%).

15 МЕЋУСОБНО ПОВЕРЕЊЕ: 12,27% (2015)

Године 2015. 12,27% грађана Србије сложило се да се већини људи може веровати. Структура у односу на социо-демографске димензије испитаника показује да најмање поверење исказују жене средњих година из руралних средина са завршеном основном школом, док највиши ниво поверења исказују млађи мушкарци из урбане средине са високим образовањем.

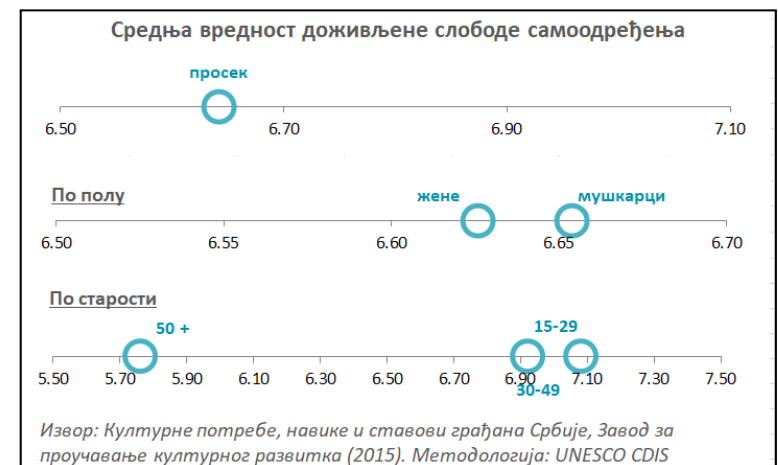
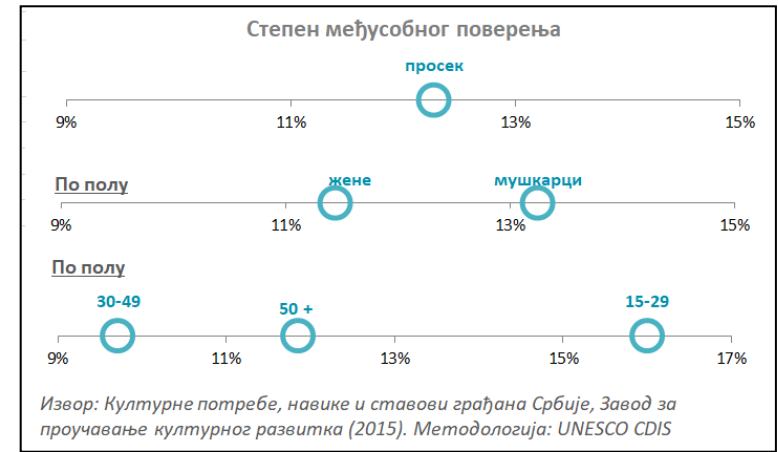
Генерално посматрано, резултати показују да становници Србије имају релативно низак степен поверења у односу на друге и сматрају да је „потребно бити врло опрезан у односима са другима“. То у крајњој линији може утицати и на степен социјалне отворености и на развој, како друштвени, тако и економски. У поређењу са резултатима из *Светске студије вредности*, ниво међусобног поверења незнатно је опао у односу на 2005. годину, када је 15,29% испитаних истакло да се „већини људи може веровати“.

16 СЛОБОДА САМООДРЕЂЕЊА: 6,64/10 (2015)

Средња вредност одговора на скали самоодређења у Републици Србији износи 6,64/10, где 10 представља ниво „највеће контроле над својим животом“, док је 1 ниво где „уопште нема контроле“.

Резултати су показали да друштвена структура Србије у значајној мери успева да обезбеди окружење у којем појединац осећа слободу избора и контролу над својим одлукама. Осећај контроле код грађана има тренд повећања у односу на 2005. годину, када је његова средња вредност према резултатима *Светске студије вредности* била 6.15.

Степен контроле над својим изборима у животу подједнако осећају и мушкарци и жене, док у односу на старост испитаника, осећај слободе избора највише осећају најмлађи испитаници, с тим да се уочава тренд смањења контроле са повећањем старости испитаника. Такође, са порастом нивоа образовања расте и осећај контроле над животом. Приметно је и да нешто већу контролу над изборима осећају становници урбаних у односу на становнике руралних подручја.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ КУЛТУРНИХ СТАТИСТИКА

УЧЕСТВОВАЊЕ У „ЈАВНИМ“ КУЛТУРНИМ АКТИВНОСТИМА

Културна партиципација значајно доприноси формирању слике о културном профилу не само појединца већ и читавог друштва. Она зависи како од појединца и његове жеље да учествује у култури, тако и од општих вредности и норми друштва, развијености културне инфраструктуре и њене спремности да понуди програме и прими публику. Најважнији предуслови за културну партиципацију су: мотивација (основ: рана социјализација, вредносни систем), способност (основ: образовање) и прилика (основ: понуда садржаја из области културе). У складу с тим, повећање степена културне партиципације могуће је остварити, с једне стране, комбинацијом мера повезаних са планским повезивањем образовања и културе, и с друге стране, прилагођавањем понуде садржаја из области културе потребама грађана, уз равномеран развој културне инфраструктуре на целој територији Србије.

ПАРТИЦИПАЦИЈА У ИЗГРАДЊИ ИДЕНТИТЕТА У КУЛТУРИ

Методолошки посматрано, у будућим истраживањима која би обухватала и ову област, потребно је јасно класификовати типове националних и локалних фестивала, уз разликовање фестивала и манифестација уметничког карактера од манифестација и фестивала привредног или доминантно туристичког карактера.

ТОЛЕРАНЦИЈА ПРЕМА ДРУГИМ КУЛТУРАМА

МЕЂУСОБНО ПОВЕРЕЊЕ

СЛОБОДА САМООДРЕЂЕЊА

Ради боље процене односа између културне разноликости, толеранције, поверења, самоодређења, друштвеног напретка и развоја, неопходно је спроводити емпиријска истраживања у једнаким временским интервалима, која би омогућила континуирано праћење ових променљивих односа и боље разумевање односа између културе и друштвеног развоја.

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ

Родна равноправност је препозната као критичан саставни део одрживог развоја не само на међународном нивоу, већ може, када је постављена унутар оквира за заштиту људских права, ићи заједно уз поштовање културне разноликости и културних права.. Циљане политике и интервенције у корист родне равноправности снажно утичу на ставове и перцепцију улога полова и побољшање нивоа равноправности у пракси. Такође, ставови и перцепције културе играју кључну улогу у усмеравању таквих политика и мера. Но, како политике захтевају људе, оне морају бити подржане од стране чланова друштва да би биле успешне и одрживе.

Димензија Родна равноправност испитује повезаност или празнине које постоје између промоције и валоризације родне равноправности кроз циљане политике и активности, као и перцепцију о равноправности утемељену на култури.

17 РАВНОПРАВНЕ МОГУЋНОСТИ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ У КУЛТУРИ: 0,93/1.

Република Србија има висок скор према индикатору реалних показатеља родне равноправности, 0,93 од 1.

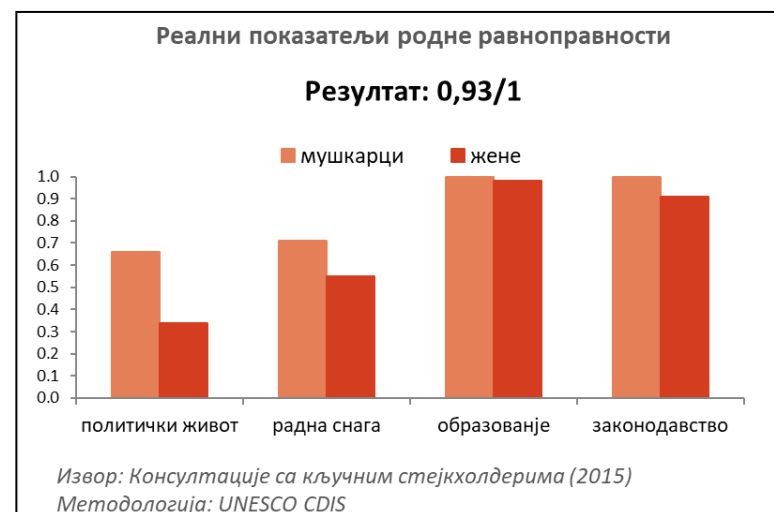
Учешће жена у политичком животу Србије је, што се тиче нумеричких показатеља, на релативно значајном нивоу. Број жена у Републичком парламенту по одржавању парламентарних избора 2014. године је 84, односно 34%. Србија је у самом светском врху по броју жена у парламенту. Без обзира на различита мишљења о систему квота, који у Србији прописује учешће од најмање 30% мање заступљеног пола у парламенту, тај систем је обезбедио бољу родну балансираност.

Једнак приступ и право на образовање је од почетка борбе за унапређивање женских права међу најважнијим циљевима женских покрета. У Републици Србији мушкарци и жене проведу готово једнак број година школујући се, жене 9,8, а мушкарци 10,85 година. Што је виши степен образовања, већи је степен равноправног учешћа оба пола у њему.

Учешће жена у радној снази је мање него учешће мушкараца. Стопа активности за жене износи 52,8%, наспрам стопе од 59,7% за мушкарце. Ниске стопе активности женског становништва су последица негативних кретања на тржишту, као и утицаја других фактора, попут одржавања традиционалне поделе послова на "мушке" и "женске" и, у складу са тим, оптерећености жена кућним пословима, те чињенице да у Србији скоро

Главни индикатори	Опис
РАВНОПРАВНЕ МОГУЋНОСТИ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ У КУЛТУРИ	Разлика између жена и мушкараца у политичком животу, на тржишту рада, образовању, те у оквиру закона о родној равноправности
ПЕРЦЕПЦИЈА РАВНОПРАВНОСТИ	Степен позитивног става о родној равноправности

ЧИЊЕНИЦЕ И БРОЈКЕ

половина становништва живи у руралним подручјима. Највеће неправедности су у економској сфери, где постоји разлика у платама и власништву над добрима: становима, земљиштем и аутомобилима. Међу женама је мањи број запослених, него међу мушкарцима и оне ређе покрећу свој бизнис.

Закон о равноправности полова и Закон о избору народних посланика и Закон о локалним изборима су направили значајан помак ка равноправнијем учешћу оба пола у политичким процесима. Међутим, ови закони нису драматично променили позиције моћи и учешће жена у процесима доношења најважнијих одлука у Србији. Жене су још увек упадљива мањина у политичком и јавном животу, без обзира на обезбеђену формално-правну равноправност и начелно прихватање да постоји потреба за повећањем њиховог учешћа на позицијама одлучивања.

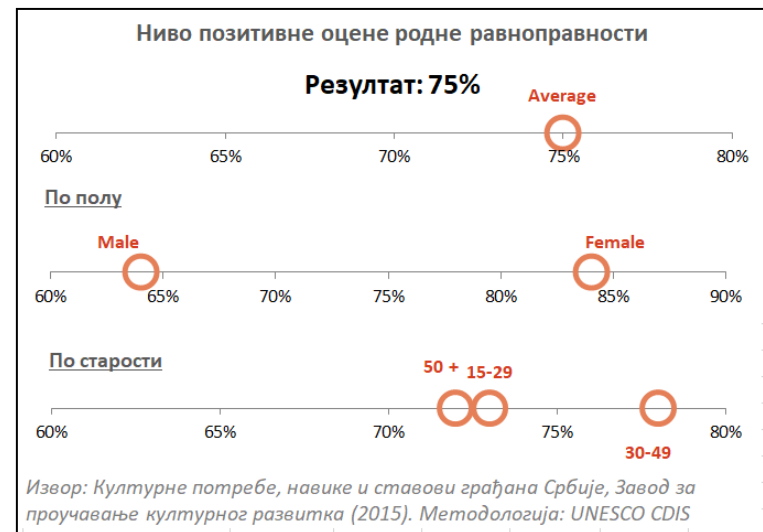
18 ПЕРЦЕПЦИЈА РАВНОПРАВНОСТИ: 75% (2015)

У 2015. години, 75% грађана Републике Србије се позитивно односи према родној равноправности. Структура одговора према различитим категоријама показује да жене у већем проценту показују позитиван став према родној равноправности у односу на мушкарце. Такође, људи средње генерације (30-49 година) имају нешто позитивнији став према питањима родне равноправности у односу на млађу (15-29 година) и старију (50 и више година) генерацију.

Родна равноправности у образовању је широко прихваћена јер се већина грађана не слаже да је универзитетско образовање важније за мушкарца него за жену (83%). Такође, већина верује да је школски успех важна вредност у васпитању оба пола.

Веровања и норме грађана углавном су позитивно оријентисани ка родној равноправности. Грађани су најнаклоњенији родној равноправности у области образовања, затим економској равноправности, а најмање верују у равноправност која се тиче политичког учешћа и одлучивања.

Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са акционим планом за период од 2016. до 2018. године област родне равноправности у систему формалног образовања и васпитања посматра са више аспеката: родна равноправност у погледу приступа образовању; образовање за родну равноправност, култура људских права и поштовања и уважавања различитости у циљу унапређења комуникације међу половима, превенције дискриминације и промене родних стереотипа и патријархалних културних образаца; родна осетљивост у свим сегментима образовног

процеса и равноправан положај жена и мушкараца на раду и учешће у одлучивању и управљању. Такође, Стратегија предвиђа да ће у периоду од 2016. до 2020. године фокус јавне политике бити усмерен на остваривање следећих стратешких циљева: промену родних образаца и унапређење културе родне равноправности; повећање равноправност жена и мушкараца применом политика и мера једнаких могућности и системско увођење родне перспективе у доношење, спровођење и праћење јавних политика.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ КУЛТУРНИХ СТАТИСТИКА

РАВНОПРАВНЕ МОГУЋНОСТИ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ У КУЛТУРИ

Иако је легислатива у области заштите жена и унапређивања њиховог положаја развијена у задовољавајућој мери, а стратешким документима планиран њен даљи развој, проценат жртава породичног и других видова насиља над женама се не смањује. Координисаним напорима установа, организација и органа који се баве овом облашћу, ради се на побољшању законских решења, али истовремено и на подизању свести јавности и одговору заједнице на неприхватљивост насиља.

ПЕРЦЕПЦИЈА РАВНОПРАВНОСТИ

И поред позитивно оријентисане перцепције ка родној равноправности, резултати истраживања показују да јавно мњење Србије још увек није довољно сензибилисано за проблематику родне равноправности. Традиционални обрасци опстају у сфери приватних односа, у породици, затим у сфери дружења међу младима, у друштвеној динамици која се одвија ван институција, те је у овим доменима потребна појачана активност свих заинтересованих актера.

КОМУНИКАЦИЈА

Комуникација је размена мисли, знања, порука и информација. Култура и комуникација су снажно повезане. Култура захтева различите облике комуникације како би напредовала, стварала, била поново створена и дељена, док она сама, истовремено, обликује велики део садржаја и видова комуникације. Заједно, култура и комуникација имају потенцијал за производњу и ширење богатства информација, знања, идеја и садржаја, што доприноси проширењу могућности појединаца, стварајући повољно окружење за инклузивни развој.

Димензија Комуникација испитује у којој мери позитивна интеракција између комуникације и културе промовише процену права на слободу изражавања, постојеће могућности за приступ и коришћење интернета и садржаје домаћих продукција у оквиру јавног емитовања.

19 СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА: 60/100 (2015)

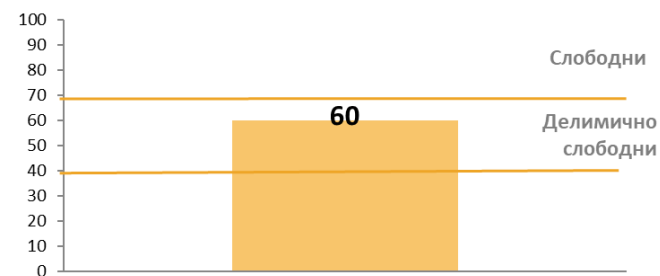
Индекс слободе медија од 60 поена рангира Србију у делимично слободне земље у 2015. години.

У Србији је слобода изражавања и штампе гарантована и заштићена Уставом и одговарајућим правним оквиром. У 2014. години, Народна скупштина Републике Србије усвојила је сет медијских закона који је усклађен са правним оквиром Европске уније: *Закон о јавном информисању и медијима*, *Закон о електронским медијима* и *Закон о јавним медијским сервисима*. Ови закони су ступили на снагу 13. августа 2014. године. У циљу спровођења нове медијске регулативе, Министарство културе и информисања је благовремено усвојило неопходне подзаконске акте. Сви правни акти су дефинисани кроз процес опсежних и инклузивних консултација са надлежним министарствима, Покрајинским секретаријатом за културу и јавно информисање, представницима невладиних организација, медијским и новинарским удружењима, представницима ОЕБС-а, и уз помоћ експерата Европске комисије који су ангажовани на ИПА пројекту Министарства културе и информисања под називом „Јачање слободе медија“ (2013-2016), а који финансира Делегација Европске уније у Републици Србији. *Закон о електронским медијима* регулише рад и оснивање независног Регулаторног тела за електронске медије, а које је као други корисник наведеног пројекта у пројектном периоду добило све тражене мере јачања капацитета.

Главни индикатори	Опис
СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА	Индекс слободе медија за подручје издаваштва, емитовања и интернета
ПРИСТУП И КОРИШТЕЊЕ ИНТЕРНЕТА	Удео појединца у укупном становништву које користи интернет
КУЛТУРНА РАЗНОЛИКОСТ ИГРАНИХ САДРЖАЈА НА ЈАВНОЈ ТЕЛЕВИЗИЈИ	Однос годишњег времена емитовања домаћих играних телевизијских садржаја у односу на укупно време емитовања играних телевизијских садржаја

ЧИЊЕНИЦЕ И БРОЈКЕ

Индекс слободе штампаних, електронских и интернет медија

Извор: Freedom House (2015).
Методологија: UNESCO CDIS

Република Србија је свесна важности корегулације и саморегулације као додатних законодавних, судских и административних механизме. Подручје саморегулације укључује доношење кодекса понашања у оквиру новинарске професије, што је од велике важности за области електронских и штампаних медија. У Привредној комори Србије постоји Удружење за креативну индустрију које, међу осталим гранама, обухвата и индустрију штампе, издаваштво, емитере и оглашиваче. Српска група оглашивача (као огранак Удружења) је члан Светске федерације оглашивача. Још један успешан пример механизма корегулације је позивање новинара и медијских удружења да делегирају чланове комисија које се оснивају за сваки јавни позив за подношење предлога за суфинансирање медијских садржаја у области јавног информисања на нивоу републике.

20 ПРИСТУП И КОРИШЋЕЊЕ ИНТЕРНЕТА: 69,4% (2015)

Према подацима за 2015. годину, **Србија има 69,4% интернет корисника између 16 и 74 године**. Од тих 69,4% укупних корисника интернета 65,3% је користило интернет у последња три месеца. На питање колико су често, у просеку, користили интернет током последња три месеца, 83,6% испитаника одговорило је: сваког дана или скоро сваког дана. Оних који никада нису користили интернет је 30,6%.

Процент корисника интернета у Србији из године у годину расте. У 2015. години је у односу на 2014. порастао за 2,5%, у односу на 2013. порастао је за 10,9%, за 17,8% у односу на 2012. годину, и за 22,4% у односу на 2011. годину.

Интернет у највећем проценту користе високообразовани, а тај број показује тенденцију опадања са смањењем степена образовања. У скоро 4,5 пута већем броју интернет су у последња три месеца користили грађани са завршеним факултетом у односу на оне са основним или нижим степеном образовања.

Испитаници су током последња три месеца интернет у великој мери користили осим за тражење информација о роби и услугама (67,7%) и за читања онлајн новина и часописа (62,3%), као и за учешће на друштвеним мрежама попут Фејсбука и Твитера (75,6%).

Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године и Акциони план за спровођење Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године као једну од приоритетних области препознају и информационо-комуникационе технологије у образовању, науци и култури. Стратегијом је планирано да до 2020. године све установе у области образовања, науке и културе треба да имају широкопојасни приступ нове генерације преко оптичких влакана и одговарајућу

Процент појединаца који користи интернет

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије (2015).
Методологија: UNESCO CDIS

опремљеност унутар установа, што ће омогућити квалитетан приступ интернету свим запосленима и корисницима установа – ђацима, студентима, наставницима, истраживачима, члановима библиотека, посетиоцима музеја и другима.

КОРИШЋЕЊЕ ИНТЕРНЕТА У СВРХУ КУЛТУРЕ (ДОДАТНИ ИНДИКАТОР): 62,10% (2015)

Истраживање је показало да **интернет за потребе културе користи 62,10%** анкетираних. Детаљнији преглед учесталости коришћења показује да садржаје из културе на интернету свакодневно прати 11,88% испитаника, неколико пута недељно 14,57%, и једном недељно 10,73%. Ових 37,18% испитаника могу се сматрати редовним корисницима интернета за потребе културе који барем једном недељно одлазе на интернет због културних садржаја и услуга.

Жене чешће користе интернет за потребе културе у односу на мушку популацију (13,22% жена то чини свакодневно, односно 43,09% бар једном недељно, за разлику од 30,22% мушкараца који интернет зарад културе посети барем једном на недељном нивоу, односно 10,31% сваког дана). Интернет највише користе млади (15-29 година) – 98,50% генерално користи интернет, док 91,75% то чини сваки или скоро сваки дан. Посматрано по степену урбанитета насеља у коме живе, 81,79% урбаног и 69,46% руралног становништва су редовни корисници интернета, то јест интернет користе барем једном недељно.

Што се тиче културних активности на интернету, анкетирани најчешће читају новине/магазине и слушају музику (што често чини нешто више од трећине анкетираних), док најређе постављају садржаје (30% поставља садржаје), односно учествују у онлајн културној продукцији (сопствени блог /сајт са садржајем из области културе креира 8,76% анкетираних). Иако се на трећем месту према броју одговора налази информисање о култури, највећи број испитаника то чини понекад (28,43%), док често то чини 12,59%.

У већини културних активности на интернету у највећем проценту учествују високообразовани. Разлика је, међутим, највидљивија у домену информисања, односно читања штампе и тражења информација из области културе, али и у посећивању едукативних страница и страница институција културе. Испитаници са завршеним факултетом такође у значајно највећем проценту купују производе културе. Са друге стране, најниже образовани у највећем проценту преузимају музичке садржаје и играју онлајн игре.

Коришћење интернета у сврху културе

Извор: Културне потребе, навике и ставови грађана Србије, Завод за проучавање културног развитка (2015).
Методологија: UNESCO CDIS

21 КУЛТУРНА РАЗНОЛИКОСТ ИГРАНИХ САДРЖАЈА НА ЈАВНОЈ ТЕЛЕВИЗИЈИ: 55% (2016)

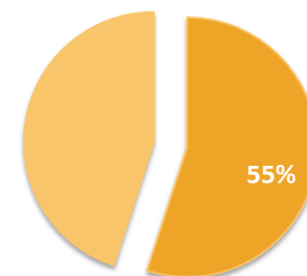
Резултат за Републику Србију износи 55% и представља удео емитовања домаћих играних телевизијских садржаја на јавној телевизији (у домаћој као и копродукцијској производњи програма) у односу на укупно време емитовања играних телевизијских садржаја на јавној телевизији.

Подаци се односе на садржаје емитоване на РТС 1, РТС 2, РТС 3 и РТС САТЕЛИТ, те се према класификацији Радио-телевизије Србије сврставају у групу „Емисије играних и анимираних садржаја“, што укључује: игране серије озбиљне тематике, дугометражне игране филмове, филмове за посебне групе гледалаца, игране серије забавне тематике, игране и анимирани хумористичке серије, комедије, ситкоме, ТВ филмове, кратке игране форме, преносе или снимке позоришних представа и остале емисије играних садржаја.

Телевизијску мрежу Србије чине два јавна медијска сервиса – Радио-телевизија Србије и Радио-телевизија Војводине, као и 243 комерцијалне телевизије. Јавни медијски сервис имају посебан статус. Законски су посебно уређени и имају обавезу да омогуће остваривање јавног интереса у области јавног информисања, те да пружају опште и свеобухватне медијске услуге које подразумевају информативне, образовне, културне и забавне садржаје намењене свим деловима друштва. Јавни медијски сервис имају националне фреквенције. Поред њих, националне фреквенције има и пет комерцијалних телевизијских кућа.

Резултат доказује да јавни сервис Радио-телевизија Србије испуњава законску обавезу прописану чланом 73. Закона о радиодифузији, као и да следи смернице ЕУ које дефинишу да јавне телевизије морају имати минимално 55% домаћег програма.

Удео домаћег играног програма у укупном годишњем емитовању играног програма на јавном националном телевизијском каналу

Извор: Радио телевизија Републике Србије (2016)
Методологија: UNESCO CDIS

НАСЛЕЂЕ

Наслеђе доприноси сталној ревалоризацији културе и идентитета, а то је важно средство за преношење стручних способности, вештина и знања с генерације на генерацију. Оно, такође, пружа инспирацију за савремено стваралаштво и промовише приступ културној разноликости и уживање у истој. Културно наслеђе има и велики економски потенцијал, на пример, у вези са сектором туризма. Међутим, наслеђе је крхко богатство и захтева политике и развојне моделе који чувају и промовишу културну разноликост и јединственост у сврху одрживог развоја.

Димензија Наслеђе испитује успостављање и имплементацију мултидимензионалног оквира за заштиту, очување и развој одрживости наслеђа.

22 ЗАШТИТА И ВРЕДНОВАЊЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА: 0,89/1 (2015)

Резултат Републике Србије у вези са успостављањем вишедимензионалног оквира за заштиту, очување и унапређење одрживости наслеђа износи 0,89/1.

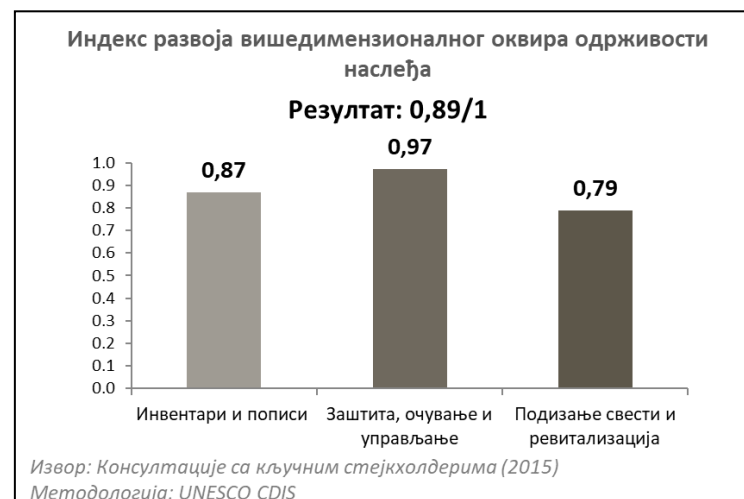
Резултати показују да Република Србија има висок степен испуњености стандарда када су у питању инвентари и пописи. Република Србија има пет уписа на Унесковој Листи светске баштине: Стари Рас са Сопоћанима, Манастир Студеница (1986), Гамзиград – Феликс Ромулијана (2007), Средњовековни споменици на Косову који су уписани на Листу споменика у опасности (2006), и као последњи уписани Стећци – средњовековни надгробни споменици (2016), који представљају заједничку номинацију Србије, Босне и Херцеговине, Хрватске и Црне Горе. На тентативној листи се налази 11 добара, 5 природних и 6 културних, међу којима су и Границе Римског царства, добро које представља екстензију већ постојеће истоимене номинације.

На Унесковој Репрезентативној листи нематеријалног културног наслеђа човечанства Република Србија има уписана два елемената: Славу,, (прослава дана породичног свеца), која је уписана 2014. и Коло (традиционална народна игра), уписано 2017. године.

У систему заштите културних и природних добара Републике Србије одвојено се воде регистри културних и природних добара. Што се тиче културних добара, посебни регистри се воде у Републичком заводу за заштиту споменика културе – Београд, где се води централни регистар непокретних културних добара, Архиву Србије – централни регистар за архивску грађу, Народном музеју у Београду - за покретна културна добра, Народној

Главни индикатор	Опис
ЗАШТИТА И ВРЕДНОВАЊЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА	Индекс развоја вишедимензионалног оквира одрживости наслеђа

ЧИЊЕНИЦЕ И БРОЈКЕ

библиотеци Србије - за библиотечку грађу и Југословенској кинотеци - за филмску грађу. Центар за нематеријално културно наслеђе Србије, који је отворен у Етнографском музеју у Београду 2012. године, након ратификације Унескове *Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа* води регистар нематеријалног културног наслеђа Републике Србије, који у овом тренутку садржи 31 уписани елемент.

Што се тиче броја регистрованих културних и природних добара, Србија има 2.978 уписа у националне регистре које воде Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту природе Србије. Непокретних културних добара има 2.536 и разврстана су у четири групе према врсти наслеђа: споменици културе (2.192), знаменита места (76), просторне културно-историјске целине (77) и археолошка налазишта (191). Непокретна културна добра су према значају категорисана на непокретна културна добра од изузетног значаја (201) и непокретна културна добра од великог значаја (582).

У Србији је заштићено 465 споменика природе. Централни регистар заштићених природних добара води Завод за заштиту природе Србије. Регистар представља јединствену базу података о заштићеним подручјима, подручјима под претходном заштитом, заштићеним врстама и покретним заштићеним природним документима.

Правни оквир очувања непокретног културног наслеђа у Србији чине *Закон о култури*, *Закон о културним добрима*, али и закони из других домена, као што је, на пример, *Закон о планирању и изградњи*. На територији Србије постоји 14 завода за заштиту споменика културе и то један републички, два покрајинска, два градска и девет регионалних. Осин завода за заштиту споменика културе, основан је и Централни институт за конзервацију, који представља специјализовану установу заштите културног наслеђа, са учионицама, лабораторијама, атељеима и радионицама за конзервацију и рестаурацију свих врста културних добара.

Република Србија посебним законским актима и активностима ради на поспешивању заштите културног наслеђа које је од значаја за националне мањине. Једна од мера културне политике су и посебни конкурси Министарства културе и информисања за културне делатности националних мањина. Република Србија последњих година интензивира активности на промоцији важности културног наслеђа за друштво кроз формални образовни систем. Наиме, члан 8. *Закона о основама система образовања и васпитања* и члан 21. *Закона о основном образовању и васпитању* наводе да је циљ образовања формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог матерњег језика, традиције и културе српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање

мултикултурализма, поштовање и очување националног и светског културног наслеђа, што значајно може побољшати поштовање традиције, али и свих других културних, етничких и верских заједница.

Сакупљени подаци указују на чињеницу да се улажу напори како би се створио мултидимензиони оквир за заштиту, очување и управљање културним наслеђем. Такође, постоји перспектива одрживог развоја наслеђа кроз туризам, али и кроз друге културне индустрије, те тако наслеђе, полако али сигурно, постаје препознато као ресурс развоја земље.

Имајући у виду крајњи резултат, у овој области је остварен велики напредак, највише у регистрацији, попису, институционалном оквиру, неформалном и формалном образовању. Препознат је значај спречавања нелегалне трговине културним и природним добрима, као и заштита културних добара у случају оружаних сукоба. Међутим, постоји потреба за унапређењем законодавства, односно за доношењем читавог сета закона који би регулисали област заштите културног наслеђа и донели нове пратеће мере културне политике. Такође, постоји потреба за изработом наменских студија које би дефинисале управљање наслеђем, али и његову угроженост.

У Стратегији одрживог развоја, стратешки циљеви у области достизања друштвеног благостања у Републици Србији обухватају и увећање културног капитала очувањем, афирмацијом и презентовањем културне баштине Републике Србије. Такође, *Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године* и *Акциони план за спровођење Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године* препознају значај дигитализације културних добара и потребу за обезбеђивањем слободног и једноставног приступа што већем делу садржаја. За језике и културе са малом популацијом од изузетног је значаја да што већи део културног блага буде слободно доступан, што се посебно односи на културна, уметничка и друга дела којима је истекао рок важења ауторских права. На тај начин се повећава видљивост и интересовање најшире јавности за културна и научна дела, што доводи до подизања општег културног нивоа и видљивости културе на глобалном плану. Стварањем предуслова за развој програма дигитализације културног историјског наслеђа, стварају се услови за развој дигиталних библиотека, електронског архива и портала о културном наслеђу Републике Србије. Главни приоритет јесте да се информације о објектима од историјског, научног, уметничког, технолошког, социјалног и других садржаја дигитализују и учине доступним јавности путем интернета.

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

Имплементација CDIS пројекта у Републици Србији је започела у јулу 2015, а завршила се у мају 2018. године.

Координатор пројекта било је Министарство културе и информисања, док је технички реализатор Завод за проучавање културног развитка, који је вршио прикупљање, обраду и анализу података, и то у неколико димензија самостално, а у неколико у сарадњи са стручним службама Министарства. Партнери на пројекту били су и Републички завод за статистику, Привредна комора Србије, Завод за унапређење образовања и васпитања, Координационо тело за родну равноправност и Институт друштвених наука.

Радну групу су чинили: Христина Микић, Група за креативну економију; Мирко Прља, Привредна комора Србије; Сунчица Стефановић Шестић и Весна Јашовић Шурлан, Републички завод за статистику; Зоран Аврамовић и Јелена Вићовац, Завод за унапређење образовања и васпитања; Слободан Мрђа, Богдана Опачић, Тамара Петровић и Бојана Субашић, Завод за проучавање културног развитка; Ивана Зечевић, Асја Драча Мунтеан и Габријела Маслеша, Министарство културе и информисања Републике Србије и Естела Радоњић Живков, Републички Завод за заштиту споменика културе.

Подршка Унескове канцеларије била је од великог значаја током реализације пројекта, и то Синише Шешума, шефа Унескове канцеларије у Сарајеву, као надзора за процес имплементације, те Алме Мрган-Слипичевић, CDIS консултанта, у вези са саветодавном помоћи при изради и верификовању индикатора.

Поводом покретања пројекта, 2. јула 2015. године реализована је Прва национална радионица на којој је детаљно представљена CDIS методологија. Радионица је била намењена представницима институција, установа и организација које ће у сарадњи са српским тимом за имплементацију CDIS пројекта бити извори информација и статистике за израду анализе индикатора.

У Београду је 20. априла 2016. године одржан регионални састанак под називом „Имплементација индикатора утицаја културе на развој у Југоисточној Европи: резултати, научене лекције, препоруке“. Састанак је имао за циљ да истакне и подели парцијалне резултате и искуства стечена кроз спровођење CDIS индикатора у земљама Југоисточне Европе, са циљем да се активности прошире и на друге земље у региону. Поред сагледавања напретка у процесу спровођења, састанак је послужио за представљање и процену изазова који су се јавили у том процесу, претњи, али и прилика за његов даљи напредак, као и мониторинг оквира на основу инструмената имплементације које је обезбедио Унеско. У том циљу, а под координацијом Регионалне канцеларије Унеска за науку и културу у Европи, учесници су разменили искуства и праксе добијених резултата у различитим пољима CDIS. На састанку су учествовали стручњаци који су представљали министарства културе и/или релевантне надлежне органе држава чланица Савета министара културе Југоисточне Европе – Јачање културе за одрживи развој.

Такође, 8. марта 2016. године, одржана је Друга национална радионица, као радни састанак представника Радне групе и главног Унесковог експерта за CDIS методологију, те консултаната који су дали свој допринос у састављању техничког извештаја појединачних димензија.

За потребе имплементације индикатора реализовано је и теренско анкетно истраживање које је у оквиру пројекта спровео Завод за проучавање културног развитка у периоду од 29. 11. 2015. до 24. 12. 2015. године на национално репрезентативном узорку од 1.567 испитаника.

Конструисано је свих 22 индикатора у свих 7 димензија (100% стопа имплементације), уз неколико додатних индикатора за димензије економије, образовања, родне равноправности и комуникације.

ОСТВАРЕНА ДОДАТНА ВРЕДНОСТ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈОМ CDIS-а У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Имплементација CDIS индикатора у Србији имала је значајан утицај на подизање свести о значају културе и уметности као развојног ресурса, као и на јачање система прикупљања, обраде и коришћења података, али и система мониторинга и унапређења међуинституционалне и међусекторске сарадње.

Иако је сектор културе и раније препознат као значајан у процесу одрживог развоја, било је тешко доћи до прецизних података и индикатора који показују конкретан ниво тог утицаја или доприноса укупном развоју. С друге стране, иако је велики део података о сектору културе и раније био доступан, рад на имплементацији CDIS индикатора утицао је на боље сагледавање могућности њиховог коришћења, као и унапређења методолошких приступа за њихово прикупљање у оквиру система статистике културе. **До сада доступни подаци и подаци прикупљени кроз имплементацију CDIS индикатора омогућавају боље разумевање улоге културе у одрживом развоју, подизање свести о потенцијалу културе код актера унутар и изван сектора културе, допринос у изради стратешких докумената, као и прецизније анализе.**

Процес прикупљања података указао је и на **потребу за формирањем јединственог истраживачко-информационог система у савременој културној политици**, јер данашње праћење културног развоја је непотпуно и одвија се без координације на више нивоа. Последица оваквог стања је методолошка неусклађеност података и информација са потребама креатора и носилаца културне политике, док само овако конципирана истраживачко-информациона подршка култури омогућава израду квалитативних и квантитативних показатеља о учешћу културе у укупном друштвеном развоју.

CDIS имплементација је показала повезаност са смерницама у стратешким документима и плановима на националном нивоу, у областима повезаним са образовањем, младима и информационам технологијама, што неупитно **потврђује вишедимензионалну функцију културе и допринос целокупном развоју друштва.**

У оквиру преговора Републике Србије о придруживању Европској унији, а у вези са Поглављем 26 - Образовање и култура, које је отворено и привремено затворено, Конвенција 2005 је била једини *acquis communautaire*. **Имплементација CDIS као алата Конвенције 2005, допринела је процесу реформе културног система и представља подстицај за процес реформи и развоја демократског управљања.** Културни развој у Србији имају значајну улогу у систему националних институција културе, али и у организацијама цивилног друштва. Република Србија ће активно наставити да промовише могућности за културне и креативне секторе у оквиру програма и иницијатива ЕУ, јер је креативни сектор препознат као важан сегмент одрживог развоја.

Поред утицаја који је имала у Србији на националном нивоу, **имплементација доприноси и резултатима на међународном нивоу.** Подаци израђени од стране тима CDIS Србија у складу су са индикаторима насталим у другим земљама, чинећи тако прву међународну базу података о култури намењених развоју. Ови подаци и њихова анализа јачају промоцију културе за развојну агенду користећи чињенице и бројке, али помажу и промовисању укључивања културних индикатора у широко коришћене развојне инструменте и мере.